

Інформаційне право

УДК 34.05:004.93

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13235365>

Ефективне функціонування правової системи в умовах цифрових технологій: аналіз та перспективи

Назаренко Павло Григорович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального, цивільного та міжнародного права Національного університету «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-6569-0845>

Серебряк Станіслав Вадимович

кандидат юридичних наук, науковий співробітник, Державна установа “Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України”, м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-7207-594X>

Колотілова Тетяна Михайлівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства та фінансів Полтавського інституту економіки і права, м. Полтава, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-5344-6458>

Прийнято: 09.06.2024 | Опубліковано: 25.07.2024

Анотація. Метою статті є дослідження адаптації української правової системи до трансформацій, зумовлених розвитком цифрових технологій, та розробка інноваційних інструментів і методів для подолання відповідних правових прогалин.

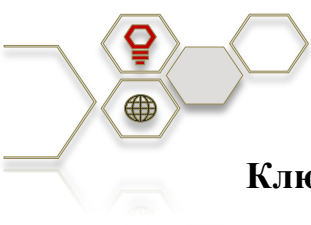

Методи. Проведено огляд останніх досліджень та публікацій, зосередившись на українському законодавстві, його адаптації до цифрових змін, а також на проблемах, які виникають під час цього процесу.

Результати. Виявлено, що українська правова система стикається з серйозними проблемами через відставання від швидкого розвитку цифрових технологій. Існуючі правові рамки, розроблені переважно для аналогового світу, часто не відповідають сучасним викликам, створюючи прогалини у регулюванні. Наведено приклади цифрових інструментів, які використовуються у правовій системі, такі як електронний цифровий підпис, електронний суд, юридичні чат-боти та з'ясовано переваги та недоліки цифрової трансформації. Аналіз показав, що, хоча правова система продовжує розвиватися, щоб відповідати викликам цифрових технологій, залишаються ключові проблеми, такі як узгодження міжнародної юрисдикції, проблеми кібербезпеки, етичні наслідки використання штучного інтелекту в правосудді, а також важливість підзвітності та прозорості.

Доведено, що досягнення у сфері кібербезпеки мають важливе значення для захисту конфіденційної інформації в цифрову епоху, оскільки юридичні фірми та суди все більше покладаються на електронні засоби зберігання та комунікації тому розробляються нові методи шифрування та безпечні платформи для захисту конфіденційних даних від злому та несанкціонованого доступу, що має вирішальне значення для збереження конфіденційності клієнтів та цілісності правової системи.

Висновки. Українська правова система має значний потенціал для оптимізації процедур і підвищення ефективності у регулюванні цифрових питань, використовуючи сучасні технології та накопичений досвід. Незважаючи на існуючі виклики, такі як відставання у законодавстві, кіберзлочинність та етичні проблеми, пов'язані зі штучним інтелектом, правовий сектор України має всі можливості для надання якісних юридичних послуг і підтримки інноваційного розвитку.

Ключові слова: інформаційні технології, електронне правосуддя, електронне урядування, правові технології, цифрові технології, цифрова трансформація.

Effective Functioning of the Legal System in the Digital Age: Analysis and Prospects

Pavlo Nazarenko

PhD in Law, Associate Professor Department of Criminal, Civil and International Law National University Zaporizhzhya Polytechnic, Zaporizhzhya, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-6569-0845>

Stanislav Sieriebriak

PhD in Law, Researcher, State Organization “V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-7207-594X>

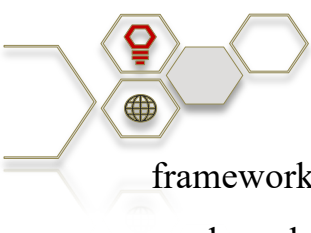
Tetiana Kolotilova

PhD in Law, Associate Professor of the Department of Jurisprudence and Finance Poltava Institute of Economics and Law, Poltava, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-5344-6458>

Abstract. The **purpose** of the article is to study the adaptation of the Ukrainian legal system to the transformations caused by the development of digital technologies and to develop innovative tools and methods to overcome the relevant legal gaps.

Methods. The author reviews recent research and publications, focusing on Ukrainian legislation, its adaptation to digital changes, and the problems arising in this process.

Results. It is found that the Ukrainian legal system faces serious problems due to the lagging behind the rapid development of digital technologies. The existing legal

framework, which was developed primarily for the analogue world, often does not meet modern challenges, creating regulatory gaps. Examples of digital tools used in the legal system, such as electronic digital signatures, e-courts, legal chatbots, are provided, and the advantages and disadvantages of digital transformation are identified. The analysis shows that, while the legal system continues to evolve to meet the challenges of digital technologies, key issues remain, such as the coordination of international jurisdiction, cybersecurity issues, the ethical implications of the use of artificial intelligence in justice, and the importance of accountability and transparency.

It is proved that advances in cybersecurity are essential for the protection of confidential information in the digital age, as law firms and courts increasingly rely on electronic storage and communication, and new encryption methods and secure platforms are being developed to protect confidential data from hacking and unauthorised access, which is crucial for maintaining client confidentiality and the integrity of the legal system.

Conclusions. The Ukrainian legal system has significant potential to streamline procedures and increase efficiency in regulating digital issues, using modern technologies and accumulated experience. Despite existing challenges, such as a legislative backlog, cybercrime and ethical issues related to artificial intelligence, Ukraine's legal sector is well positioned to provide quality legal services and support innovative development.

Keywords: information technologies, e-justice, e-government, legal technologies, digital technologies, digital transformation.

Постановка проблеми. Швидкий розвиток технологій в епоху цифрових технологій поставив серйозні проблеми для ефективності правової системи. Натомість з огляду на новітні технології правове регулювання містить прогалини у регулюванні та правозастосуванні. Наразі правова система стикається з безліччю викликів внаслідок широкої інтеграції цифрових технологій в усі сфери життя суспільства. Складність і новизна цих викликів вимагають переоцінки існуючої правової бази для забезпечення її постійної актуальності та

ефективності. Наприклад, штучний інтелект (ШІ) інтегрується в юридичні дослідження та аналіз документів, дозволяючи юристам обробляти величезні обсяги даних більш ефективно і точно. Інструменти на основі штучного інтелекту можуть просіювати юридичні документи, визначати релевантну інформацію і навіть прогнозувати результати справ, що значно скорочує час і зусилля, які традиційно витрачалися на ці завдання. Це не лише спрощує юридичний процес, а й підвищує якість юридичних консультацій, надаючи більш комплексні та засновані на даних висновки. Іншим прикладом є розвиток технології блокчейн, яка впливає на сферу контрактного права та права власності. Ці цифрові контракти можуть автоматично забезпечувати виконання зобов'язань і передавати активи після виконання заздалегідь визначених умов, тим самим зменшуючи потребу в посередниках, таких як нотаріуси, і потенційно знижуючи частоту виникнення спорів. При цьому однією з основних проблем є розрив між швидкими темпами технологічного прогресу та здатністю правової системи адаптуватися до них. Ця невідповідність призводить до правової невизначеності та труднощів у застосуванні традиційних законів у цифровому контексті. Поява технології блокчейн і криптовалют суттєво підірвала традиційні фінансові системи та договірні рамки, що зумовило необхідність глибоких змін у правовому регулюванні. Децентралізований і прозорий характер блокчейну призвів до створення нових класів активів та інноваційних форм транзакцій, які кидають виклик існуючому фінансовому регулюванню, що в першу чергу було розроблено для централізованих установ і традиційних валют. Як наслідок, уряди та регуляторні органи в усьому світі були змушені адаптувати та створювати нові правові рамки для вирішення таких питань, як захист прав споживачів, боротьба з відмиванням грошей, оподаткування та запобігання незаконній діяльності в криптопросторі. Ця еволюція спричинила складну взаємодію між технологіями і правом, оскільки зацікавлені сторони намагаються впоратися з наслідками цих цифрових інновацій для існуючих договірних відносин і створення нових. Вплив є багатограним - від забезпечення виконання смарт-контрактів до переосмислення прав власності в цифровій сфері, і він

продовжує розвиватися в міру того, як технологія дозріває і стає все глибше інтегрованою в глобальні економічні структури. Більше того, цифрова ера запровадила нові форми злочинів, такі як кібератаки, витоки даних та крадіжки інтелектуальної власності, які потребують інноваційних правових рішень, зокрема, блокчейн та цифрові валюти, інновації у сфері квантових обчислень та кібербезпеки. Одночасно, величезні обсяги даних, що генеруються цифровими технологіями, викликають занепокоєння щодо недоторканності приватного життя та захисту даних, вимагаючи переоцінки існуючих правових гарантій. Впровадження регуляторних «пісочниць» у правовому полі може значно підвищити адаптивність до технологічного прогресу. Таке контрольоване середовище дозволяє інноваторам тестувати та вдосконалювати свої продукти в умовах пом'якшеного регулювання, сприяючи розвитку культури експериментів та інновацій. Такий підхід може призвести до створення більш специфічних для конкретних технологій нормативно-правових актів, оскільки законодавці можуть спостерігати за реальним впливом нових технологій і відповідно до цього коригувати законодавство. Поряд з тим, він може спростити регуляторний процес, визначаючи потенційні правові бар'єри на ранній стадії, тим самим скорочуючи час і ресурси, необхідні для виходу на ринок, і заохочуючи розробку інноваційних рішень, які за своєю суттю відповідають законам, що змінюються. Загалом, зростаюча залежність від штучного інтелекту в юридичних процесах, таких як предиктивна аналітика та автоматизоване прийняття рішень, ставить питання про підзвітність, прозорість і справедливість цих систем. Правова невизначеність, що виникає внаслідок технологічного прогресу, може бути ілюстрована кількома прикладами. Першим є проблема регуляції використання автономних транспортних засобів, які працюють на основі штучного інтелекту. У разі аварії, яка сталася через технічну помилку, є суперечливості щодо визначення відповідальності: чи є це відповідальність виробника, програміста, власника автомобіля, або ж самого штучного інтелекту. Іншим прикладом є використання біотехнологій у медицині, зокрема, створення і модифікація людських ембріонів. Право на життя, авторське право на генетичну інформацію,

етичні аспекти та можливість дискримінації на основі генетичних даних - всі ці питання викликають складнощі у юридичному регулюванні. Третім прикладом є кіберзлочинність, яка розширює свої межі зі швидкістю, що перевищує можливості традиційного права. Відсутність міжнародної юрисдикції та уніфікованих правил у галузі кіберпростору ускладнює переслідування та покарання кіберзлочинців, які можуть діяти зі територій, де їхні дії не є незаконними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські дослідники присвятили свої дослідження актуальній проблемі правового забезпечення цифрової трансформації в Україні. Закон України «Про електронні довірчі послуги» відіграє ключову роль у сприянні цифровій трансформації, створюючи правову основу для надання, використання та визнання електронних підписів, печаток та інших довірчих послуг. Це законодавство підвищує безпеку та надійність електронних транзакцій, полегшуючи підприємствам і приватним особам впровадження цифрових рішень. Воно узгоджується з міжнародними стандартами, такими як eIDAS в ЄС, щоб забезпечити транскордонне визнання цих послуг. Забезпечуючи чіткі правила та норми, він сприяє розвитку цифрової економіки та інтеграції України у світовий цифровий простір.

З іншого боку, Закон України «Про захист персональних даних» покликаний захищати основоположні права і свободи людини, зокрема щодо обробки її персональних даних. Хоча він має важливе значення для захисту приватності та забезпечення безпеки даних, які є критично важливими компонентами цифрової довіри, він також може створювати виклики під час цифрової трансформації. Організації повинні забезпечити дотримання суворих вимог щодо захисту даних, які можуть бути складними та ресурсоємними. Іноді це законодавство може стати перешкодою при впровадженні нових технологій або транскордонному обміні даними, особливо якщо в країнах-партнерах діють різні закони про захист даних. Однак дотримання цих стандартів також може бути конкурентною перевагою, оскільки демонструє прихильність до захисту

даних і може сприяти міжнародному бізнесу, виконуючи вимоги іноземних партнерів щодо передачі даних.

Автори аналізують як загальні правові засади цього процесу, так і його вплив на конкретні сфери суспільного життя, зокрема економіку та права людини.

В. Р. Луценко та Т. О. Пікуля [1] досліджують загальний правовий каркас цифрової трансформації, визначаючи її вплив на різноманітні сфери суспільного життя. Авторі надають огляд правових актів, які були прийняті з метою адаптації українського законодавства до змін, які цифрові технології приносять у різні сфери життя. Їхнє дослідження не лише висвітлює глибокі зміни, які цифрові технології вносять у різні сфери, але й підкреслює необхідність гнучкої та далекоглядної правової системи, здатної відповідати на нові виклики та можливості, які вони створюють.

Водночас, В. В. Сидоренко [2] аналізує вплив розвитку правового регулювання цифрової трансформації на економіку України, наголошуючи на її роль у підтримці інноваційного розвитку країни. Є. В. Литвиненко та М. О. Скоблик [3] розглядають особливості забезпечення прав людини під час цифрової трансформації, підкреслюючи, що ці зміни не тільки трансформують правову сферу, але й суспільні відносини. На нашу думку цей підхід є актуальним, оскільки він підкреслює, що цифровий розвиток – це не тільки технічний прогрес, але й процес, який формує нашу ідентичність, нашу поведінку та наші цінності. Є. Мічурін [4] у своїй роботі розглядає об'єкти цифрових технологій та їхнє правове регулювання, що є фундаментальним підґрунтям для нашого дослідження. Дослідження В. В. Маньгори та Ю. О. Михальчука [5] надає інформацію про використання цифрових технологій у праві, висвітлюючи як їхні перспективи, так і виклики, які вони створюють. К. Р. Резворович та О. Л. Лазарева [6] зосереджуються на ролі цифрових технологій у здійсненні цивільного судочинства - системі відеоконференцій для судових засідань, електронному документообігу під час воєнного стану, що позитивно впливають на ефективність судових процесів, підкресливши

необхідність їхньої інтеграції в українську юриспруденцію. R. E. Ennan [7] комплексно аналізує еволюцію цифрового права, підкреслюючи вплив цифровізації на правові принципи та практику. У роботі [8] відображено різні аспекти інформаційного права, його розвитку та інноваційних підходів у правоохоронній сфері. Програми, які використовують штучний інтелект (ШІ) у правоохоронних органах, допомагають аналізувати великі масиви даних, що є інструментом для пришвидшення розслідування злочинів, прогнозування можливих інцидентів і підвищення ефективності діяльності. Наприклад, розроблена програма «PredPol» використовується поліцією США для передбачення місць, де найбільша ймовірність скоєння наступного злочину, що дозволяє оптимізувати патрулювання та ресурси. Інша програма, «Compas», аналізує дані про злочинців і допомагає судам приймати рішення щодо їхнього ув'язнення, хоча її використання піддається критиці через можливість упередження.

З іншого боку, впровадження блокчейн-технологій в правоохоронній сфері сприяє забезпеченню прозорості та невідомості доказів. Це передбачає використання розподіленого реєстру, який фіксує усі операції та є майже неможливо змінити. Це надає можливість створювати надійні ланцюги якості інформації, що використовується як доказ, наприклад, у справах про корупцію або контрабанді. Наприклад, Міністерство юстиції України розглядає можливість використання блокчейну для зберігання судових рішень, документів, щодо реєстрації прав на нерухомість, що підвищить безпеку та доступність цих даних, а також зменшуватиме кількість підроблених документів.

Проекти, такі як «Smart Policing» Європейського Союзу, інтегрують різні технології, включаючи ШІ, для поліпшення безпеки громадян, приватного життя та законності. Вони використовують інноваційні підходи, такі як відеоспостереження зі штучним інтелектом, який впізнає обличчя, автомобілі та пішоходів, що дозволяє оперативнішому реагуванню на інциденти та їхньому профілактиці. «Integra» є іншим прикладом успішного використання ШІ в правоохоронній діяльності. Це система, яка автоматизує збір, аналіз та обмін

інформацією між різними службами безпеки ЄС, допомагаючи їм працювати більш ефективно та узгоджено, зокрема, у боротьбі з організованою злочинністю та тероризмом. «Hashgraph» є ще однією технологією, яка використовується для створення прозорого та надійного середовища, що гарантує інтегритет інформації. Ця розробка використовується для створення ідентифікаційних систем, які дозволяють перевіряти автентичність інформації, навіть після її передачі між різними юрисдикціями, що має велике значення у міжнародній співпраці. «Ascribe» - це інший інструмент, який використовується правоохоронними органами. Він був створений для забезпечення автентичності творчих робіт, документів, цифрових активів. Він використовує блокчейн-технологію, щоб створити безперечний реєстр авторських прав, що допомагає у боротьбі з кіберзлочинністю, зокрема, із плагіатом, підробкою мистецьких робіт, документів.

Відтак, використання ІІІ та блокчейну у правоохоронній діяльності відкриває нові горизонти для боротьби зі злочинністю, підвищення прозорості, захисту прав індивідуумів та підтримання громадянського порядку, хоча їхнє запровадження вимагає належного регулювання, щоб забезпечити захист приватності, прав людини та громадянських свобод. У 2024 році компанія CrowdStrike повідомила про значний інцидент з витоком даних, що стався в державній установі в Україні. Ця складна кібератака скомпрометувала конфіденційну інформацію, включаючи секретні документи та персональні дані державних службовців. Як наслідок, українська правова система зіткнулася з проблемою адаптації до мінливого ландшафту кіберзлочинності. Було зроблено акцент на міжнародному співробітництві для боротьби з цими загрозами, оскільки вважалося, що атака була спонсорована державою. Цей інцидент має вплив на законодавчу базу України, спричинивши в майбутньому низку поправок до Кримінального кодексу України та Закону «Про захист персональних даних» з метою приведення їх у відповідність до світових стандартів та кращого реагування на зростаючу проблему кібербезпеки. Це також має призвести до створення спеціального суду з питань кібербезпеки та

посилення Національної кіберполіції України, що гарантує, що майбутні кіберінциденти отримуватимуть швидке та належне правове реагування. Посилилася співпраця країни з міжнародними агентствами з кібербезпеки, що сприяє більш взаємопов'язаному та проактивному підходу до боротьби з кіберзагрозами.

Т. А. Полякова, І. С. Бойченко та Н. А. Троян [9] висвітлюють аспекти інформаційного права, що стосуються взаємодії між різними суб'єктами у цифровій сфері. Автори досліджують те, як електронні документи та інформаційні системи змінюють процеси надання правової інформації, а також аналізують правові інструменти, які використовуються для забезпечення її якісного, оперативного та доступного надання.

Автоматизація та цифровізація є ключовими факторами ефективного функціонування правової системи в умовах стрімкого розвитку технологій. Як зазначає Rasulov [16], автоматизація процесів дозволяє не лише підвищити ефективність економічної діяльності, але й оптимізувати управлінські та регуляторні механізми, що є критично важливим для правової сфери. Використання технологій для цифрового документообігу, зокрема в юридичній практиці та судочинстві, сприяє зменшенню бюрократичного навантаження та пришвидшує ухвалення рішень.

Крім того, дослідження Rasulov [17] демонструє важливість автоматизації логістичних процесів, що має аналогічне значення і для правової системи, особливо у сфері кібербезпеки та захисту даних. Оптимізація процесів управління інформацією через цифрові інструменти може підвищити рівень прозорості та підзвітності правової системи. Також наголошується, що ефективне використання сучасних цифрових платформ у правовій сфері дозволяє мінімізувати ризики несанкціонованого доступу та зловживання даними, що є ключовим викликом у контексті правового регулювання цифрової економіки.

О. М. Вінник [10] підкреслює важливість інтеграції інформаційних технологій у правову систему для підвищення її ефективності та адаптивності до

сучасних викликів, розглядає місце і значення правового регулювання у процесі цифровізації, а також його роль у функціонуванні національної правової системи та господарського права. Одним із прикладів успішної цифровізації правової системи є Фінляндія, яка розробила і впровадила проєкт «LexBot» – інтерактивний інструмент на основі штучного інтелекту, який допомагає громадянам і професіоналам у розумінні правових документів, завдяки чому вони можуть отримувати юридичні поради навіть у сільських районах. Іншим прикладом є Сингапур, який створив онлайн-платформу «Electronic Court and Case Management System» (eLitigation), яка підтримує цифровий судовий процес, включаючи електронне подання позовів, отримання документів, обмін інформацією між сторонами, що супроводжують процес, і судами, що підвищує ефективність і прозорість судової системи. Вона фокусується на актуальних викликах, які створюють нові технології, та на перспективах розвитку цього напрямку. Це може слугувати орієнтиром для українських реалій. О.П. Дзьобань та С.Б. Жданенко [11] надають увагу змінам, які відбуваються у суспільстві під впливом цифрових інновацій, та їх наслідкам для правової сфери. О.І. Хлебінська [12] досліджує різні підходи до розуміння цифрових змін і їхнього впливу на сучасний бізнес. Л. В. Заславська [13] описує інформаційні та правові аспекти інноваційного розвитку. Авторка розглядає питання правового регулювання використання цифрових технологій у різних сферах, акцентуючи на проблемах, які виникають у процесі трансформації. О. Zyhrii, Yu. Trufanova, L. Parashchuk, N. Sampara, I. Tsvigun [14] досліджують взаємодію права та технологій, зокрема, як інновації впливають на правову систему та її регуляцію. А. Tareck [15] аналізує правові інструменти, які використовуються для підтримки розвитку цифрової економіки у країнах, що розвиваються, та розглядає їхній вплив на правозастосування. Ця стаття надає уявлення про міжнародний досвід у цій галузі.

У процесі адаптації української правової системи до цифрових трансформацій важливо враховувати історичний розвиток принципу незмінюваності суддів. Як зазначає А. М. Тимчишин, цей принцип зазнав

еволюції, що вплинуло на сучасне розуміння суддівської незалежності та стабільності судової влади. Зокрема, історичні передумови формування цього принципу свідчать про необхідність забезпечення незалежності суддів від зовнішнього впливу, що є критично важливим в умовах цифровізації правової системи [18].

Крім того, у контексті забезпечення прав і свобод людини під час реформування методів боротьби з організованою злочинністю, дослідники підкреслюють важливість впровадження інноваційних підходів, які враховують сучасні технологічні виклики. Зокрема, Khobbi, Y. та співавтори зазначають, що ефективна протидія організований злочинності вимагає комплексних реформ, спрямованих на захист прав людини та адаптацію до нових технологічних умов [19].

Огляд літератури виявив, що, хоча деякі автори наголошують на позитивному впливі цифрових технологій на різні галузі, інші підкреслюють можливі ризики, такі як недосконалість правового регулювання, порушення конфіденційності, кіберзлочинність, та інші проблеми, які можуть виникати під час їхнього впровадження. Наша стаття прагне пролити світло на ці аспекти, аналізуючи як можливості, так і обмеження, які пов'язані з використанням цифрових технологій у правовій системі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Під час сумарного аналізу публікацій із цього питання, була звернута увага на кілька ключових тем, які залишаються актуальними за останні п'ять років. Одним із таких наріжних каменів є узгодження вікових правових принципів із динамічним світом цифрових транзакцій. Міжнародна спільнота стикається із складним завданням — пристосуванням правових систем до викликів, які постають із використанням автономних транспортних засобів (ATS) та алгоритмічної юриспруденції.

Деякі країни, такі як США, Німеччина та Велика Британія, приступили до розроблення відповідного законодавства, яке має на меті регулювати використання ATS. Німеччина прийняла інноваційний підхід, надавши

автономним автомобілям статус «електронного пішохода». США, у свою чергу, працюють над національними стандартами, які уніфікують правила для ATS, одночасно розглядаючи різні сценарії щодо їхньої відповідальності. Велика Британія, розробляючи програму MERGE Greenwich, дозволяє використання автономного транспорту на вулицях Лондона, але при цьому зберігає відповідальність за їхні дії у руках людей.

Втілення алгоритмічної юриспруденції — це інша сфера, яка активно розвивається. США та Європейський Союз наполегливо працюють над створенням етичних рамок, які будуть регулювати використання штучного інтелекту (AI) із метою його узгодження із принципами чесності, справедливості та захистом прав людини. Європейська комісія, наприклад, пропонує «етичні наприви», які є набором правил, що регулюють AI, щоб підтвердити його відповідність принципам, які є невід’ємними для європейських громадян. США також не стоять осторонь — різні державні ініціативи намагаються створити законодавство, яке інтегруватиме AI у правову систему.

AI інтегруються й у судові системи кількох країн, як-от Китай, Індія та США, де їх використовують для автоматизації рутинних завдань, надання юридичних консультацій, аналізу даних та підтримки судових рішень. Проте, повне надання AI повноважень приймати рішення є досить суперечливою темою, яка вимагає подальшого розвитку технологій, ґрунтовних етичних обговорень та змін у національних законодавствах.

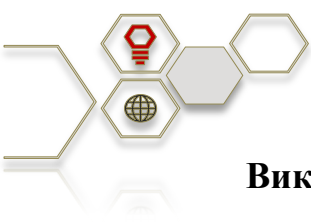
Правовий статус використання AI та ATS перебуває на ранніх етапах розробки. Існує багато аспектів, які необхідно ясно визначити, зокрема їхнє використання на міжнародному рівні. Міжнародне співробітництво є ключовим, оскільки ці технології перетинають кордони держав і інтерпретуються по-різному в різних юрисдикціях. Дотепер правова основа, яка переважно розроблена для аналогового світу, часто відстає від темпів розвитку цифрових інновацій. Це створює лазівки у регулюванні, які можуть бути використані зловмисниками. Етичні наслідки використання AI, зокрема у правовій галузі, також є предметом інтенсивних дискусій. Упередження та прозорість

алгоритмів, які можуть впливати на права та свободи людини, є серйозними проблемами, які необхідно розглянути. Адвокати, судді, програмісти, філософи та політики з усього світу працюють над створенням етичних наріжних каменів, які допоможуть нам відповідально інтегрувати ці технології у нашу щоденність, гарантуючи при цьому справедливість і захист прав. Наразі зосередимось над дослідженням, спрямованим на задоволення гострої потреби в комплексному підході до оцифрування правової системи. Вивчаючи взаємодію між цифровими технологіями та правовою системою, пропонуємо інноваційні стратегії, здатні покращити її функціонування, захищаючи при цьому фундаментальні цінності справедливості, рівності та прав людини. Спираючись на багатий спектр дисциплін, таких як право, комп'ютерні науки та етика, запропоновано комплексний погляд на цифрові метаморфози, що відбуваються в правовому секторі.

Звернемо увагу на критичний аналіз сучасної правової інфраструктури, яка має бути пристосованою до розвитку інноваційних технологій, зокрема, блокчейну, смарт-контрактам і кібербезпеці. Тож вивчимо як ці інструменти можуть розширювати доступність юридичних послуг та піднімати якість юридичної освіти. Неабияке значення мають також етичні аспекти, що стосуються імплементації штучного інтелекту в судовій сфері, щоб підтримувати справедливість і прозорість. Отже, зосередимось на розробці рекомендацій, які допоможуть створити чітку правову основу, яка сприятиме відповідальному використанню цих технологій на благо суспільства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Принциповою метою дослідження є генерація кардинально нового набору інструментарію та методології керуючись аналізом колаборації правової системи і цифрових технологій. Зокрема, сконцентруємось на проблемах і перспективах адаптації українського законодавства до цифрових змін. Для розуміння цього складного явища буде використано інноваційний підхід, що містить інтеграцію економічних аспектів, соціальних наслідків цифрових інновацій, а також різні галузі права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогоднішній світ переживає дивовижні зміни під впливом цифрових технологій. Цей процес називається цифровою трансформацією, який торкнувся майже всіх сфер людської діяльності, зокрема, і правову систему. Нові технології відкривають широкі можливості, але водночас створюють також безліч проблем і викликів, які необхідно подолати. Аналіз їхнього впливу на правову систему має на меті виявити її переваги, ризики та перспективи розвитку.

З огляду на низку факторів, правова система має труднощі з адаптацією до швидкого розвитку сучасних технологій [1, с. 62]. По-перше, нові технології створюють нові юридичні проблеми, які не були передбачені чинним законодавством. Наприклад, розвиток штучного інтелекту та його наслідки для відповідальності породжують складні правові питання, які традиційні системи можуть не відповідати належним чином. Крім того, ефективне регулювання перешкоджає відсутності досвіду серед юристів у розумінні та орієнтуванні в цих технологіях. Без глибокого розуміння технології, що лежить в основі, законодавцям складно розробити комплексні закони, які підлягають виконанню (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Приклади цифрових інструментів у правовій системі

Інструмент	Функціонал	Приклад застосування
Електронний цифровий підпис	Ідентифікація особи, підтвердження автентичності документів	Підписання договорів онлайн, подання документів в електронному вигляді
Електронний суд	Розгляд справ в онлайн-режимі, подання документів через інтернет	Розгляд цивільних справ, адміністративних правопорушень
Юридичні чат-боти	Надання консультацій з правових питань, пошук інформації в базах даних	Відповіді на прості юридичні питання, первинна юридична консультація
Блокчейн	Забезпечення безпеки та прозорості транзакцій,	Реєстрація прав власності на нерухомість, ведення реєстру договорів

	зберігання електронних документів	
--	---	--

Джерело: власна розробка авторів

При цьому перевагами цифрових технологій для правової системи є наступні фактори [2-8]. Інтернет і різні онлайн-платформи надають можливість громадянам швидко і просто знаходити необхідну правову інформацію, подавати заяви, скарги, отримувати правові консультації, що робить правосуддя більш прозорим і доступним. Електронні документи, відеозв'язки, онлайн-служби допомагають скоротити час на виконання процедур, зменшують кількість паперової документації, що, у свою чергу, призводить до економії і зменшення навантаження на природне середовище. Автоматизація процесів, використання штучного інтелекту і машинного навчання призводить до швидшого розгляду справ, більшої точності прийняття рішень, мінімізації людських помилок. Блокчейн-технологія забезпечує непідробність інформації, що підвищує довіру населення до органів державної влади і судів. Цифрові технології сприяють глобалізації правової системи, полегшують міжнародне співробітництво, стандартизацію і взаємне визнання правових актів (рис. 1).

Рис. 1. Переваги та недоліки цифрової трансформації правової системи
Джерело: складено авторами на основі аналізу [1-15]

Серед викликів, з якими зіштовхується правова система можна виділити по-перше, те, що розповсюдження інформації в цифровому форматі підвищує ризик її розголошення, використання злочинцями або державними організаціями. По-друге, розвиток цифрових технологій призводить до зростання кількості кіберзлочинів, які вимагають нових підходів і інструментів для їхнього розслідування і запобігання. По-третє, невідповідність технічної інфраструктури, особливо в країнах, що розвиваються, і відсутність навичок роботи з цифровими засобами, створюють перешкоди у доступі до правових послуг. По-четверте, нові технології, такі як Інтернет речей, штучний інтелект, криптовалюти, часто перебувають поза рамками чинного законодавства, що ускладнює їхнє регулювання. Наостанок адвокати, юристи, судді, прокурори, нотаріуси і інші представники правової системи повинні адаптуватися до змін, оновлювати свої навички і знання [9-13].

Всупереч аргументам, що правовій системі важко йти в ногу, насправді вона адаптувалася та продовжує розвиватися у відповідь на цифровий прогрес.

Було впроваджено нові закони та нормативні акти для вирішення цифрових проблем, таких як конфіденційність даних і кібербезпека. Професіонали в галузі права все більше спеціалізуються на технологічному праві, приносячи рівень знань, який підвищує здатність системи ефективно регулювати. Крім того, суди прийняли знакові рішення в цифрових справах, встановивши важливі прецеденти, які керуватимуть майбутнім правовим тлумаченням у цифровій сфері.

Застосування законів у цифровій сфері створює значні проблеми, насамперед через проблеми юрисдикції, які ускладнюють транскордонне правозастосування. Оскільки Інтернет не має кордонів, визначення відповідної юрисдикції для судового позову може бути складним і трудомістким. Крім того, цифрова анонімність прикриває злочинців, що ускладнює правоохоронним органам пошук і переслідування правопорушників. Швидке розповсюдження інформації в Інтернеті ще більше загострює проблеми правоохоронних органів, оскільки незаконна діяльність може швидко поширюватися, перш ніж органи влади зможуть ефективно втрутитися [14, р. 268].

Хоча правозастосування в цифровій сфері справді є складним завданням, сама технологія може надати інноваційні рішення для вдосконалення судових процесів. Цифрові інструменти, такі як шифрування та безпечні комунікаційні платформи, можуть допомогти в зусиллях із забезпечення виконання та відповідності, забезпечуючи цілісність і конфіденційність даних. Такі технології, як блокчейн і штучний інтелект, пропонують можливості для підвищення безпеки та прозорості судових процесів, зменшуючи ризики шахрайства та корупції. Крім того, онлайн-платформи вирішення спорів мають потенціал для оптимізації судових процедур, роблячи вирішення цифрових спорів більш ефективним і доступним [15].

Для ефективного використання цифрових технологій у правовій сфері необхідне створення адекватного правового режиму, яке враховуватиме їхні можливості і ризики. Широке навчання населення і професійних працівників у галузі інформаційних технологій є невід'ємною умовою успішного переходу на

цифровий формат. Штучний інтелект може допомогти приймати об'єктивніші рішення, прогнозувати результати судових процесів, полегшувати підготовку документації. Віддалене розглядання справ, використання відеозв'язків, електронних підписів, зменшують навантаження на судові установи і час на отримання юридичної допомоги. Електронні архіви збільшують швидкість доступу до правової інформації, підвищують її доступність і зберігання на довгі періоди. Інтеграція різних інформаційних систем органів державної влади і судів надасть можливість швидшого і більш ефективного обміну інформацією. Міжнародне співробітництво у розробці єдиних принципів регулювання цифрових технологій є важливою умовою їхнього використання на благо суспільства.

Правова система має адаптуватися до умов цифрової ери, щоб виконувати свої основні завдання на якіснішому рівні. Ефективне функціонування правової системи в умовах цифрових технологій передбачає її динамічний розвиток, інноваційність, захист прав і свобод громадян, а також зміну підходів до надання правових послуг. Аналіз цієї теми показує, що цифровий прорив відкриває нові перспективи, але при цьому нівелює деякі традиційні інститути. Тому необхідний пошук компромісу між інноваціями і захистом прав людини, між швидкістю і якістю правового забезпечення. Лідерами цього процесу повинні бути країни, які вже активно інвестують у розвиток правової інфраструктури і технологій. Україна також має приєднатися до цього процесу, щоб її громадяни могли повністю користуватися перевагами цифрових технологій і сучасного правосуддя.

Висновки. Інтеграція передових технологій не лише трансформувала традиційні правові рамки, але й створила нові виклики та можливості. Автор наголошує на необхідності адаптації правових систем до цифрового світу, який постійно розвивається, щоб вони залишалися актуальними і здатними вирішувати складнощі, що виникають у зв'язку з використанням штучного інтелекту, блокчейну та інших інноваційних технологій. Аналіз показує, що хоча ці технології пропонують значні переваги, такі як підвищення ефективності,

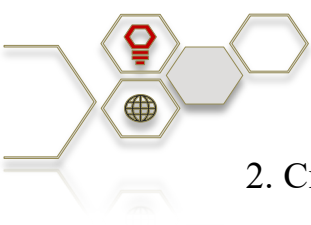

доступності та прозорості юридичних процедур, вони також викликають серйозні занепокоєння щодо захисту даних, приватності та потенціалу зловживань. Підсумовуючи, правова система стикається зі значними перешкодами, щоб йти в ногу зі швидким розвитком технологій у цифровому світі. Незважаючи на нові правові проблеми та складність правозастосування залишаються є також докази адаптації та прогресу в рамках правової системи. Правова система може підвищити свою ефективність у регулюванні цифрових питань і забезпеченні справедливості в епоху цифрових технологій, використовуючи технології та досвід.

Отже, існує кілька шляхів для ефективного впровадження цифровізації в правову систему. Однією з ключових перспектив є потреба в безперервній юридичній освіті та навчанні, щоб забезпечити юристів навичками, необхідними для впевненої навігації в цифровій сфері. До того ж, важливою складовою є міжнародне співробітництво та гармонізація законодавства для вирішення транскордонних правових питань, що впливають з глобального характеру цифрових технологій. Створення спеціалізованих правових органів і розробка чітких керівних принципів етичного використання технологій у правовій сфері також підкреслюються як важливі кроки. Шлях до повністю оцифрованої правової системи пов'язаний з викликами, але за умови ретельного планування, співпраці та прихильності до інновацій юридична спільнота може використати можливості технологій для покращення відправлення правосуддя та забезпечення більш інклюзивної та ефективної правової системи для всіх.

Список використаних джерел

1. Луценко В.Р., Пікуля Т.О. Правове забезпечення цифрової трансформації в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. Ужгород, 2024. Вип. 81. ч. 1. №. С. 61-67. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.1.9> URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/03/11.pdf> (дата звернення: 25.02.2024).

2. Сидоренко В.В. Вплив розвитку правового регулювання цифрової трансформації на економіку в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 214-217. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/46> URL: http://www.lsej.org.ua/1_2024/48.pdf (дата звернення: 25.02.2024).

3. Литвиненко Є.В., Скоблик М.О. Особливості забезпечення прав людини в умовах цифрової трансформації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 3. С. 369-373. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.63> URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/06/65.pdf> (дата звернення: 25.02.2024).

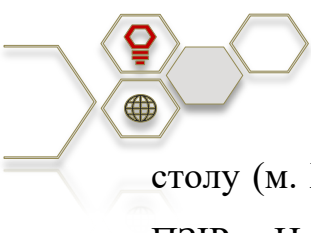
4. Мічурін Є. Об'єкти цифрових технологій та їхнє правове регулювання. *Copernicus Political and Legal Studies*. 2022. Vol. 1, Iss. 3. Р. 22–29. DOI <https://doi.org/10.15804/CPLS.20223.03>. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/cpls/3/cpls303.pdf> (дата звернення: 25.02.2024).

5. Маньгора В.В., Михальчук Ю. О. Використання цифрових технологій у праві: перспективи та виклики. *Інформація і право*. 2023. № 4(47). С. 147-158. DOI [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.4\(47\).291618](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.4(47).291618) URL: <http://il.ippi.org.ua/article/view/291618> (дата звернення: 25.02.2024).

6. Резворович К.Р., Лазарева О.Л. Роль цифрових технологій у здійсненні цивільного судочинства в умовах воєнного стану в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 1. С. 95-99. DOI <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-1-17> URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2024/19.pdf (дата звернення: 25.02.2024).

7. Ennan R.E. Digitalization of law and formation of digital law. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету: Серія Право*. Ужгород, 2024. Вип. 83. ч. 1. С. 200-205. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.1.29> URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/07/31.pdf> (дата звернення: 25.02.2024).

8. Збірник наукових праць НДІ ПЗІР НАПрН України. Вип. : Цифрові трансформації України 2022: виклики та реалії : за матеріалами III Круглого

столю (м. Харків, 30 вересня 2022 року) / за ред. К. В. Єфремової. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2022. 130 с. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/conf_30.09.2022.pdf (дата звернення: 25.02.2024).

9. Полякова Т.А., Бойченко І.С., Троян Н.А. Інформаційно-правові механізми електронної взаємодії у сфері правової інформації в умовах цифровізації. *Моніторинг правозастосування*. 2021. № 1 (38). С. 24-27. URL: <http://il.ippi.org.ua/article/view/287151> (дата звернення: 25.02.2024).

10. Вінник О.М. Правове регулювання відносин цифровізації: місце і роль в правовій системі та системі господарського права України. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2022. С. 21-32. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/361/342> (дата звернення: 25.02.2024).

11. Сучасне суспільство, людина, право в умовах глобальних трансформацій : монографія / О.Г. Данильян, О.П. Дзюбань, С.Б. Жданенко та ін. / за ред. О.Г. Данильяна. Харків: Право, 2020. 344. с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/18268/1/Monokol_8.pdf (дата звернення: 25.02.2024).

12. Хлебінська О.І. Теоретичні підходи до цифровізації та цифрової трансформації: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи, м. Київ, 22 квіт. 2021 р. Київ: Вид-во “Політехніка”, 2021. 288 с. С. 114-115. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/230519> (дата звернення: 25.02.2024).

13. Заславська Л.В. Правове забезпечення застосування цифрових технологій в умовах трансформації суспільства. *Інформація і право*. 2023. № 3(46). С. DOI [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.3\(46\).287151](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.3(46).287151) URL: <http://il.ippi.org.ua/article/view/287151> (дата звернення: 25.02.2024).

14. Zyhrii O., Trufanova Yu., Parashchuk L., Sampara N., Tsvigun I. Law and technology: The impact of innovations on the legal system and its regulation. *Social and Legal Studios*. 2023. № 6(4). P. 267-275. DOI <https://doi.org/10.32518/sals4.2023.267> URL: <https://sls->

journal.com.ua/en/journals/tom-6-4-2023/pravo-y-tekhnologiyi-vpliv-innovatsiy-na-pravovu-sistemu-ta-yyi-regulyuvannya (date of access: 27.02.2024).

15. Tareck A. Legal Mechanisms for the Stimulation of the Digital Economy in Developing Countries. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2023. № 6(Spec). 72, DOI <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-6S002> URL: <https://ajee-journal.com/legal-mechanisms-for-the-stimulation-of-the-digital-economy-in-developing-countries> (date of access: 27.02.2024).

16. Rasulov, R. Automation of Direct Sales Processes as a Driver of Economic Efficiency in the Restaurant Industry: A Descriptive Study. *Futurity of Social Sciences*. 2023. 1(3), 79–94. <https://doi.org/10.57125/FS.2023.09.20.06> (date of access: 27.02.2024).

17. Rasulov, R. Automation of logistics processes in direct trade between producers and the restaurant sector. *Law, Business and Sustainability Herald*. 2022. 2(4), 62–77. Retrieved from <https://www.lbsherald.org/index.php/journal/article/view/69> (date of access: 27.02.2024).

18. Тимчишин А. М. Історичні передумови та еволюція принципу незмінюваності суддів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. No2. С.805–809. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.133> (дата звернення: 25.05.2024).

19. Khobbi, Y., Storozhuk, I., Svoboda, I., Kuzmenko, S., & Tymchyshyn, A. Reforming Techniques to Combat Organized Crime in the Context in View of Securing Human Rights and Freedoms. *Cuestiones Políticas*. 2022. 40(73). <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4073.09> (date of access: 27.02.2024).